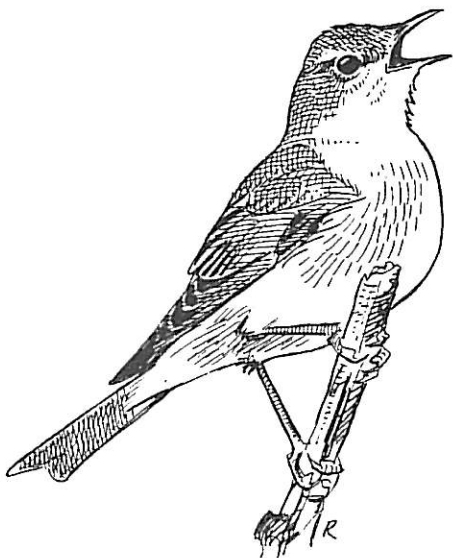

Gulsanger *Hippolais icterina*

Global utbredelse

Hekkeområdet ligger i den vestlige del av Palearktis, fra Ural i øst og gjennom hele Sentral-Europa til NV-Frankrike. Erstattes av spottesanger i SV-Europa. I Norden er gulsangeren knyttet til de sørlige og sommervarme områder.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge er gulsangeren særlig knyttet til løvskogsrike og sommervarme områder nord til Helgeland. Videre nordover til Finnmark forekommer den mer spredt og tilfeldig på gunstige steder. Gulsangeren ble første gang funnet hekkende i Nord-Norge ved Mosjøen i 1963 og 1964. Arten hekker også lenger opp i de store dalstrøkene på Østlandet enn Haftorn (1971) angir.

Den mest optimale hekkebiotop er sørvendte løvskogslie og oreskog, gjerne med tett og frodig undervegetasjon. Den kan i slike habitater forekomme i betydelige tettheter, noe undersøkelser i midnorske dalfører viser. I snitt ble det her registrert 65 territorier/km² innen 12 prøvelfelttakseringer i flompåvirket oreskog (Moksnes 1974, Røv 1975, Sæther 1980, Pettersen 1987). Gulsangeren forekommer også i løvskog uten spesielt godt utviklet feltsjikt, som f.eks. i hager og parker (Simms 1985). Biotopvalget er trolig knyttet til en rikelig tilgang på insekter. Tidligere var det lite kjent at gulsangeren fantes opp i fjellbjørkeskogsbeltet. Atlas-undersøkelsene viser imidlertid at arten stedvis forekommer relativt vanlig, om enn fåtallig, i frodige bjørkeskogslie. God tilgang på insekter ser da ut til å være avgjørende.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Gulsangerbestanden i Norge er anslått til å være mellom 50.000 til 300.000 par. Antallsmessig finnes de fleste i de kystnære områdene i Sør-Norge. Gulsangeren opptrer mest tallrikt etter en vår med varme og gunstige trekkforhold (Koskimies 1989).

Fra Mellom-Europa er det kjent at bestanden kan svinge sterkt mellom ulike tidsperioder. I Norden har hekkeutbredelsen endret seg lite, men ringmerking viser at bestanden har tatt seg noe opp på 1970- og 1980-tallet (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991).

Hekkebiologi

Straks etter ankomsten om våren, markerer hannen sitt territorium med en usedvanlig og variert sang. Flinke gulsangere kan imitere sangen til en rekke arter, men avslører seg ved markante *hippolyit*-låter. Sangen har for øvrig gitt den oppnavnet bastardnattergal. Gulsangeren synger særlig intenst på varme og solrike dager, og er da lett å oppdage. Noen dager etter hannen ankommer hunnen. Kvaliteten på hannens sang og territoriet er avgjørende for hunnens valg. Hannen forsvaret tidlig i hekkesesongen aggressivt sitt territorium mot andre hanner. Den kan også jage vekk andre småfuglarter. Kort tid etter eggleggingen blir sangen mer sporadisk eller opphører helt. Hannen fører hunnen mens hun ruger.

Reiret plasseres vanligvis 1-3 m over bakken i busker og små trær. Der det er lite undervegetasjon kan reiret plasseres inntil 15 m opp i større løvtrær. Reiret er forseggjort og ofte vevd inn i de bærende kvistene. Ved forstyrrelser i rugetiden forlater hunnen vanligvis reiret ubemerket. Med unger i reiret varsler foreldrene kraftig ved forstyrrelser. Legger vanligvis 4-5 egg i juni. Hunnen er stort sett alene om rugingen, men begge foreldrene fører og tar seg av ungene. Vanligvis når 3-4 unger flygedyktig alder. Forventet levetid er ca. 1-2 år, men ringmerking viser at gulsangeren kan nå en alder på 5-7 år (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991).

Trekkforhold

Gulsangeren er en av de seneste trekkfuglene om våren. Den ankommer fra slutten av mai i Sør-Norge og i juni lengre nordover. Straks etter hekkesesongen begynner høsttrekket, fra slutten av juli og i hovedsak i august. Det er imidlertid ikke uvanlig med funn i september i Sør-Norge. Gulsangeren kan klare seg sent om høsten ved å spise frukt og bær. Trekket er sørøstlig orientert, med vinterkvarteret i det sørlige Afrika.

Øystein R. Størkersen

Gulsanger *Hippolais icterina*

192 ● Konstatert hekking

300 ● Sannsynlig hekking

532 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

